

Rädda Barn

Rädda Barnen

LYSSNA PÅ MIG!

Barns och ungas röster om asylprocessen
och förslag till förbättringar

INNEHÅLL

Förord	3
Om rapporten	4
Asyllagarna vs Barnkonventionen	6
Vad säger barn och unga?	8
Intervju: Rädda Barnens samtalsstödjare	14
Intervju: Verksamhetsledare Stödlinjen	16
Intervju: Ali, 17	18
Intervju: Mariam, 18	20
Vad kan du göra?	22
Rädda Barnen rekommenderar	30

© Rädda Barnen 2017

Redaktör: Sophie Arnö

Projektledare: Åsa Ljusenius

Texter: Lyssna på mig!-projektet inklusive ungdomar från Rädda Barnens påverkansråd och Ensamkommandes Förbund Stockholm

Design: Malcolm Grace AB

Tryck: Åtta45, 2017

ISBN: 978-91-7321-372-1

Omslag: Benjamin, medlem i Rädda Barnens påverkansråd och vice ordförande i Ensamkommandes Förbund Stockholm presenterar påverkansrådets medskick till beslutsfattare vid ett seminarium i Almedalen 2017 arrangerat av Rädda Barnen inom ramen för Lyssna på mig!-projektet. Benjamin flydde till Sverige som 15-åring och har uppehållstillstånd här. Nu är han 20 år och fortfarande starkt engagerad för att föra fram röster från barn och unga som flytt till Sverige. Foto: Åsa Ljusenius/Rädda Barnen

FÖRORD

HÖSTEN 2015 TOG SVERIGE emot ett klart högre antal asylsökande personer än vad vårt land brukar ta emot. Behovet av att hjälpa människor i en utsatt situation blev tydligt. På Rädda Barnen såg vi bland annat att barn och unga saknade information och någon att prata med på sitt modersmål. I slutet på november samma år startade vi därför en stödlinje dit barn och unga kunde ringa för att prata med professionella samtalsstödare på dari, pashto, arabiska, svenska och engelska.

Våra svarare mötte många olika frågor, känslor, tankar, förväntningar och farhågor. Många barn och unga hade varit med om en svår och farlig resa för att komma hit, men något som slog oss var den optimism inför framtiden som flertalet ändå uttryckte. De hade överlevt, skulle studera och börja ett nytt liv. De var barn och unga med drömmar.

För många har asylprocessen sedan dess inneburit en lång väntan och stor osäkerhet. Vad vi ser är att det tär, såväl på dem som kom hit ensamma som på dem som kom i sällskap av närstående. Vi ser ett system som får barn och unga att må dåligt, ett system som skapar psykisk ohälsa.

Många hade redan när de kom till Sverige, varit med om en rad svåra saker som var och en för sig påverkar det psykiska måendet – att se krig på nära håll, leva i flyktingläger med trångboddhet, kyla, ont om mat och förnödenheter, sakna närstående, i värsta fall behöva se en familjemedlem dödas framför sina ögon och riskera livet i trånga lastutrymmen på smuggelvägar eller i sjöodugliga båtar på Medelhavet. För dem skulle Sverige bli en nystart, en plats för trygghet.

För många blev det inte så. Förväntningar och drömmar byttes ut mot en lång och oviss väntan på besked om asyl, fruktan för att fylla 18 år (eller bli

uppskriven i ålder) och sen få avslag, samt en stor saknad efter familj och vänner. Vi erfar att asylprocessen som den ser ut idag påverkar barn och ungas psykiska mående på ett mycket negativt sätt. Det som för barnen sågs som målet, livet, möjligheterna, blev ett bakslag som många av dem inte kunnat förutse.

Vi har pratat med pojkar som i början på 2016 gick till sin språkinträdning med stor entusiasm och frågade oss om var de kunde börja spela fotboll och träffa svenska vänner. Samma pojkar ringer idag och frågar vad det är för mening med att läsa mer svenska, varför de ska kämpa för att ta studenten trots att de fått avslag en, två eller tre gånger, varför de ska kliva upp om morgonen och hur de över huvud taget ska orka leva.

En tonårskille från Afghanistan som vi pratade med beskrev det som att ”jag kom hit med drömmar, men Sverige gav mig mardrömmar”.

Vi tror inte att det behöver vara så här. Vi tror att det finns en rad förändringar som kan göras – både genom beslut av riksdagspolitiker och av beslutsfattare närmare barnen – åtgärder som kan hjälpa barn och unga att må bättre. Därför har vi skrivit den här rapporten.

Vi vill tacka alla de barn och ungdomar som delat med sig av sina upplevelser, erfarenheter, tankar och förslag i rapporten. Rapporten finns till för att samla och stärka deras röster, och det är för dem och alla andra barn i deras situation vi vill se en förändring. ●

OLA MATTSON,

Chef för Rädda Barnens Sverigeprogram

OM RAPPORTEN

Rädda Barnens Stödlinje har sedan den öppnade hösten 2015 tagit emot knappt 2500 samtal från barn och unga som flytt till Sverige. Den här rapporten sammanställer deras egna berättelser om hur de mår, vilka problem de möter och vad de skulle önska få för stöd och hjälp. Ungdomar från Rädda Barnens påverkansråd och Ensamkommandes Förbund i Stockholm berättar också hur de ser på läget just nu, vad som kan bli bättre och hur man skulle kunna nå dit. Deras samlade röster belyser hur flyktingmottagandet, asylsystemet och politiska beslut påverkar unga människors liv och mående, liksom hur avgörande det är att barn och unga blir lyssnade på i alla beslut som rör dem.

RAPPORTEN ÄR SKRIVEN inom ramen för projektet "Lyssna på mig!", ett samarbete mellan Rädda Barnen och Ensamkommandes Förbund med finansiering av Arvsfonden. Den riktar sig till dig som fattar beslut som direkt eller indirekt påverkar barnens situation. Rapporten finns för att ge dig möjlighet att lyssna på hur barnen själva upplever konsekvenserna av besluten du är med och fattar.

Kanske har du och din kommun, din myndighet eller ditt parti redan kommit långt i ert arbete med att lyssna till barns och ungas röster? Bra! Då räknar vi med dig som en god allierad i vår strävan att låta barns behov och förslag bli tagna på allvar. Använd gärna den här rapporten som ditt verktyg. Om du inte vet så mycket om hur barn har det, eller känner på dig att det finns brister där du arbetar idag – då hoppas vi att du här kan hitta både kunskap och inspiration till hur det kan bli bättre.

RAPPORTEN HAR HUVUDSAKLIGEN TVÅ DELAR.

I den första delen går vi igenom vad barnen har rätt till enligt barnkonventionen och vad barn och unga själva säger och tänker om asylprocessen, avslag, ålder, boende, och om hur det är att vara långt bort från sin familj.

Rösterna kommer från Rädda Barnens Stödlinje och Rädda Barnens påverkansråd.

Här återfinns också kommentarer från oss som arbetar närmast barnen; Eva Harnesk, psykolog och verksamhetsledare för Rädda Barnens Stödlinje, reflekterar över faktorer som påverkar barn och ungas utsatthet, mående och motståndskraft mot psykisk ohälsa. Du möter också två av samtalsstödjarna för Stödlinjen, Hania och Osaman.

För att få en ökad förståelse för ungdomarnas bakgrund och situation idag får du även möta Ali, 17 år och Mariam, 18 år i lite längre intervjuer. De har båda flytt till Sverige.

I den andra delen blickar vi framåt. Vi frågar oss vad du, vi och alla som kommer i kontakt med de här barnen kan göra för att ge barnen bra stöd och goda förutsättningar. Du får ta del av exempel på insatser som ideella organisationer och kommuner har gjort för barn och unga. Varje insats följs av en återkoppling från ungdomar från Ensamkommandes Förbund om vad de anser om de exempel som presenteras.

Slutligen finner du Rädda Barnens rekommendationer, baserade på barns och ungas röster i denna rapport, om hur du som fattar beslut som rör barn och unga kan göra skillnad för dem. ●

PROJEKTET BAKOM RAPPORTEN

Projektet "Lyssna på mig!" tar avstamp i Barnkonventionens artikel 12 om barn och ungas rätt till inflytande och att bli lyssnade på. Vår vision är att barn och unga som kommer till Sverige kommer till tals i frågor som berör dem, att strukturer för mottagande och integrering förbättras och att nyanlända barn och unga har möjlighet att larma vid missförhållanden.

Under 2017 har projektet innehållit följande delar:

- Rädda Barnens Stödlinje på flera språk som erbjuder barn, unga och föräldrar samtalsstöd och information på arabiska, dari, pashto, somaliska, tigrinja, svenska och engelska.
- Rädda Barnens påverkansråd, vilket är en grupp ungdomar som har gemensamt att de flytt till Sverige och att de vill bli lyssnade på av beslutsfattare. Gruppen träffas regelbundet för att utbyta idéer, lära sig mer om påverkansarbete samt skriva, filma och på andra sätt föra fram sina åsikter.
- Samverkan med och kapacitetsutveckling av Ensamkommandes Förbund i Stockholm, med syftet att stärka barn och unga som flytt i att organisera sig och göra sina röster hörda. De i sin tur bidrar med kunskap till projektet.

Projektet i sin nuvarande form startade den 1 december 2016 och finansieras av Arvsfonden. Stödlinjen är dock äldre än så – den startades av Rädda Barnen under hösten 2015 när över 70000 barn sökte asyl i Sverige.

**”Jag kom till Sverige
med drömmar, men
Sverige gav mig
mardrömmar.”**

25000

SAMTAL

Dona Hariri, jurist & sakkunnig
inom migration på Rädda Barnen

Foto: Margareta Eckerstedt/Rädda Barnen

HALLÅ DONA!

Vilka är dina kommentarer om den tillfälliga asyllagen?

– Den tillfälliga asyllagen går i strid mot FN:s konvention om barnets rättigheter.

Kan du ge några exempel?

– Enligt konventionen ska ett barn till exempel inte skiljas från sina föräldrar och ett barn har rätt att återförenas med sin familj om familjen splittrats. Beslut ska fattas utifrån barnets bästa och barnet har rätt till trygghet. Allt detta är exempel på rättigheter som den tillfälliga asyllagen urholkar.

Hur ställer sig Rädda Barnen till det?

– Vi är kritiska till lagens samtliga delar, den begränsade möjligheten till familjeåterförening, att Sverige går ifrån huvudregeln om permanenta uppehållstillstånd till tillfälliga och att bestämmelsen om ömmande omständigheter ersätts med en mer begränsande skrivning.

Hur tror du att den tillfälliga asyllagen påverkar de barn och unga som berörs av den?

– Vi ser hur fler och fler barn mår allt sämre och vi har aldrig sett barn må så dåligt som de gör idag. Många är rädda för att fylla 18 och då riskera att utvisas, barn i nätverkshem som lever utanför samhälles skyddsramar och barn som saknar sina föräldrar, som upplevt trauma och som inte får det stöd som de behöver. Barn som redan lever i otrygghet drabbas. ●

ASYLLAGARNA vs BARNKONVENTIONEN

De allra vanligaste frågorna som inkommer till Rädda Barnens Stödlinje handlar om asylprocessen. I samtal med de barn och unga som ringer oss och de barn och unga som deltar i våra andra verksamheter är det tydligt hur den tillfälliga asyllagen påverkar barns och ungas mående.

EN NY LAG, lagen om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige, började gälla den 20 juli år 2016. Detta trots att den hade fått kritik av en rad olika remissinstanser. Rädda Barnen och många andra var mycket kritiska till lagen då den innebar en rad förändringar som vi bedömde skulle påverka asylsökande barn, unga och deras föräldrar på ett mycket negativt sätt. Vi bedömde också att den tillfälliga lagen inte alls var förenlig med barnkonventionen. Vi har nu, med facit i hand, sett våra farhågor besannas.

Med den tillfälliga lagen kan asylsökande fortfarande få uppehållstillstånd, men förutsättningarna kring det har förändrats dramatiskt. För att räknas som *flykting* ska man kunna visa att man känner en välgrundad fruktan för förföljelse på grund av till exempel religion, kön, sexuell läggning eller politisk uppfattning. Utöver detta måste även den asylsökande visa att han eller hon inte kan eller på grund av rädsla inte vill, utnyttja hemlandets möjligheter till skydd.

Det finns även en möjlighet för asylsökande att beviljas uppehållstillstånd som *alternativt skyddsbehövande*. Då måste den asylsökande kunna visa att han eller hon vid ett återvändande till hemlandet riskerar att straffas med döden eller utsätts för kroppsstraff, tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Det finns även en möjlighet för den asylsökande att beviljas uppehållstillstånd på denna grund om han eller hon som civilperson riskerar att skadas i en väpnad konflikt. Utöver detta måste även den asylsökande visa att han eller hon inte kan eller på grund rädsla inte vill, utnyttja hemlandets möjligheter till skydd.

Utöver ovan angivna grunder finns också en kategori som heter *övrigt skyddsbehövande*. Den finns för asylsökande som t ex riskerar att råka illa ut på grund av konflikt i landet, utan att detta

”Varför finns gränser som håller familjer isär? Varför måste jag leva utan min familj? Varför får inte jag vara med min familj som svenska barn får?”

13-årig pojke till Rädda Barnens Stödlinje

passar in i kategorierna nämnda ovan. Det brukar ofta handla om personer som är statslösa. En av förändringarna med den nya lagen är att statusen övrigt skyddsbehövande inte ska användas under den tid som den tillfälliga lagen gäller, det vill säga till och med den 19 juli år 2019. Det betyder att de som skulle ha passat in i den kategorin inte längre kan få uppehållstillstånd på denna grund.

Tidigare har de som inte anses ha skyddsbehov enligt någon av kategorierna ovan ändå kunnat få uppehållstillstånd i Sverige på grund av *synnerligen ömmande omständigheter* eller för barn, *särskilt ömmande omständigheter*. Ensamkommande barn, som inte har ett nätverk i landet de flytt ifrån har till exempel kunnat få permanent uppehållstillstånd på grund av denna kategori. Men nu, med den tillfälliga lagen, får bestämmelsen om ömmande omständigheter endast användas om en tillämpning av den tillfälliga asylagen skulle strida mot "ett svenskt konventionsåtagande". De ensamkommande som tidigare kunde få uppehållstillstånd på grund av ömmande omständigheter kan alltså i praktiken inte längre få det. De får istället ett tillfälligt uppehållstillstånd, för att sedan kunna utvisas när de fyllt 18 år, eftersom de då bedöms som vuxna och inte längre behöver ha ett så kallat ordnat mottagande i landet de utvisas till.

PERSONER MED FLYKTINGSTATUS ska enligt den tillfälliga lagen få uppehållstillstånd i tre år, men uppehållstillstånd för de personer som räknas som alternativt skyddsbehövande ska bara gälla i tretton månader. Uppehållstillstånd som beviljas på grund av ömmande omständigheter eller för att det har kommit upp nya omständigheter efter avslag ska också gälla i tretton månader, eller tolv månader i vissa fall när hindret mot utvisning är tillfälligt.

Forskning visar att tillfälliga uppehållstillstånd minskar viljan till utbildning, arbete, språkinläring och integrering i samhället. Vidare att det ökar den psykiska ohälsan.

Enligt den tillfälliga lagen finns möjligheter för vissa att återförenas med sina familjer om de bland annat uppfyller krav kring försörjning. Men de som sökt asyl efter den 24 november år 2015 och fått uppehållstillstånd som alternativt skyddsbehövande samt alla andra som fått korta uppehållstillstånd får inte återförenas med anhöriga, om det inte "bryter mot ett svenskt konventionsåtagande" att neka dem. Detta trots att det i barnkonventionens artikel 10 tydligt står att barn har rätt att återförenas med sin familj om familjen splittrats och att ansökningar från familjer som vill återförenas ska behandlas på ett positivt, humant och snabbt sätt.

VI HAR ALLTSÅ LAGAR SOM stiftats trots att de medvetet bryter mot barnkonventionen. Gäller inte barnkonventionen alla barn? I barnkonventionen artikel 2 går att läsa att alla barn inom konventionsstatens gränser ska behandlas likvärdigt, oavsett barnets eller dess vårdnadshavares hudfärg, kön, språk, religion, politiska eller annan åskådning,

nationella, etniska eller sociala ursprung, egendom, handikapp, börd eller ställning i övrigt. Detta innebär att också barn som är födda utomlands och befinner sig i Sverige skall respekteras och tillförsäkras de rättigheter som framgår av artikeln. Det är en av barnkonventionens fyra grundprinciper. Övriga tre grundprinciper formulerar tydligt att barnets bästa ska komma i främsta rummet, att varje barn har rätt till liv och utveckling samt att barn har rätt att komma till tals i beslut som rör dem. I denna rapport kommer ni att se en verklighet för barn och unga där samtliga dessa grundprinciper inte verkar existera.

Regeringen har offentliggjort att barnkonventionen föreslås träda i kraft och inkorporeras i svensk lag den 1 januari 2020. Sverige ratificerade dock barnkonventionen år 1990. En ratificering gör konventionen juridiskt bindande för staten. Det innebär att Sverige redan för nästan 30 år sedan förpliktigade sig att följa barnkonventionen. Den verklighet av brott mot barnkonventionen som vi nu ser, för mängder av barn och unga som kommit till Sverige, är därför inte bara ett nederlag för de barn och unga det berör, utan även för Sverige som stat. ●

"Svenskar är så glada och vill fira när de fyller 18. Vi afghaner här i Sverige är rädda för att fylla 18 och vi vill aldrig att den dagen ska komma."

18-årig pojke till Rädda Barnens Stödlinje

VAD SÄGER BARN OCH UNGA?

Nedan har vi samlat vad barn och unga själva säger och tänker om asylprocessen, avslag, ålder, boende, och om hur det är att vara långt bort från sin familj. Temana är valda för att de återkommit i många samtal till Rädde Barnens Stödlinje. Ungdomarna i Rädde Barnens påverkansråd har också bekräftat att det här är relevanta och högst aktuella teman även nu, hösten 2017. Du återfinner citat från påverkansrådet intill varje område.

RÄDDA BARNENS STÖDLINJE startade i november 2015 och har sedan dess tagit emot sammanlagt 2493 samtal, till och med den sista oktober.

I början ringde många ungdomar med frågor om hur Sverige fungerar, till exempel "När kan jag börja skolan?" De uttryckte iver över att få börja ett nytt liv i Sverige, även om de också sökte stöd för att prata om svåra och jobbiga känslor.

Men det senaste året hörs en större uppgivenhet hos dem som ringer; oro, ovisshet och rädsla inför framtiden. Samtalen om hur man mår har fått en allvarigare karaktär. Många av dem handlar om oro för avslag eller om att man har fått avslag. Många ringer också om att de måste flytta från sitt boende vid 18 års ålder och uttrycker att de mår dåligt över att tillvaron de vant sig vid rycks upp. Samtalen har i högre grad än tidigare handlat om självskadebeteende. Flera unga säger att de inte orkar leva längre.

I början av 2017 rapporterades det både i sociala medier och i traditionella medier om ungdomar från Afghanistan som hade tagit livet av sig istället för att åka tillbaka. Under två månader ringde många ungdomar som påverkats av den informationen. Stödlinjen tog under den här perioden emot 200 procent fler samtal. En återkommande fråga var: "Ska jag också ta mitt liv så att Sverige förstår att vi väljer döden istället för att åka tillbaka?!"

Ungdomarna berättar att deras oro också ger fysiska besvär, till exempel att de saknar aptit, har svårt att minnas, har svårt att koncentrera sig och har svåra sömnproblem. Många uppger att de känner sig ensamma i sin svåra situation.

En del berättar om svåra upplevelser. De berättar att de har varit med om fysiska och sexuella övergrepp eller traumatiska upplevelser som att se folk dö i sin närhet eller att se familjemedlemmar bli mördade.

De kan också drömma mardrömmar om att bli utvisade och om att de är tillbaka i Afghanistan. Många undrar över varför just de är i denna situation där de känner att ingen vill ha dem.

Många barn och unga som ringer har ingen att prata med om sina svåra känslor och de vet inte hur de ska kunna få hjälp. Flera berättar även för oss att de inte får den hjälp de har rätt till – till exempel träffar många unga som fått avslag på sin asylansökan inte sitt juridiska ombud inför en överklagan av beslutet. Ungdomen tappar möjligheten att berätta om varför denne vill överklaga och själv framföra om något har missats i dennes asylutredning. Detta skapar en rättsosäkerhet.

Vi på Rädde Barnen vet att det finns många personer runt om i Sverige som gör ett mycket bra jobb för att ge stöd och information, lyssna på och bygga upp en trygg tillvaro kring barnen. När barn och unga ringer till Stödlinjen ringer de dock för att söka hjälp och stöd när något inte har fungerat bra. Varje barn som mår dåligt eller far illa är ett barn för mycket. ●

Rädde Barnens Stödlinje på flera språk

TILL STÖDLINJEN KAN barn och unga ringa för att få information, stöd, råd och hjälp. Föräldrar är också välkomna att ringa om sina barn. Stödlinjen ger idag stöd på arabiska, dari, tigrinja, somaliska, pashto, engelska, och svenska.

Alla som ringer är anonyma. Men om barn som ringer önskar mer hjälp än vad Stödlinjen kan ge i första samtalet, kan barnen själva välja att säga vad de heter och hur det går att kontakta dem igen för att ge mer stöd.

Detta sker alltid på uppdrag av barnet. Ett fortsatt stöd kan till exempel handla om att Rädde Barnen pratar med barnets boendepersonal, hjälper till att boka tid för vårdbesök, eller gör en orosanmälan till Socialtjänsten i fall där barnet far illa.

Stödlinjen dokumenterar alla samtal. Det är den dokumentationen som ligger till grund för den analys som presenteras i den här rapporten. När ett barn ringer om flera saker dokumenteras samtalet i flera kategorier, till exempel både som ett samtal om asylprocessen och om att barnet mår dåligt psykiskt.

Samtalet är gratis och syns inte på telefonräkningen. Den som ringer får vara anonym. Numret är 0200-77 88 20. ●

Läs mer på www.raddabarnen.se/helpline

"Det var så svårt att komma hit, och de skickar tillbaka oss så lätt."

Foto: Rädda Barnen

”Jag mår inte bra för att jag inte är trygg, jag får inte svar från Migrationsverket.”

Påverkansrådets tankar

VARJE TERMIN STARTAR Rädda Barnen påverkansråd som består av unga som flytt till Sverige. Under 2017 har ett tjugotal ungdomar i åldrarna 16 till 20 år deltagit i Rädda Barnens påverkansråd. Påverkansrådet diskuterar både problematiken för unga asylsökande och vilka lösningar de skulle önska se.

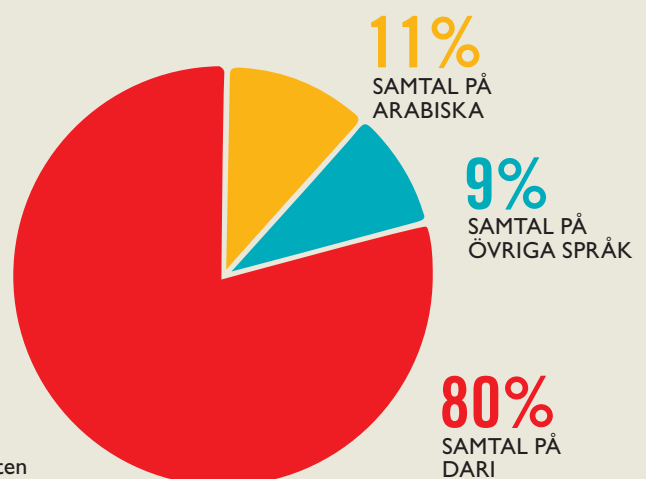
Mycket av det de lyfter fram bekräftar den bild som kommer fram via Stödlinjen. Påverkansrådet känner oro inför framtiden och de upplever att det görs skillnad mellan barn och barn. De har också många konstruktiva förslag. Förslagen handlar bland annat om att få förutsättningar att göra sig förstådd, om att bli lyssnad till och kunna påverka sin situation, och om att få möjlighet till aktivitet och arbete. ●

Några av påverkansrådets frågor till politikerna:

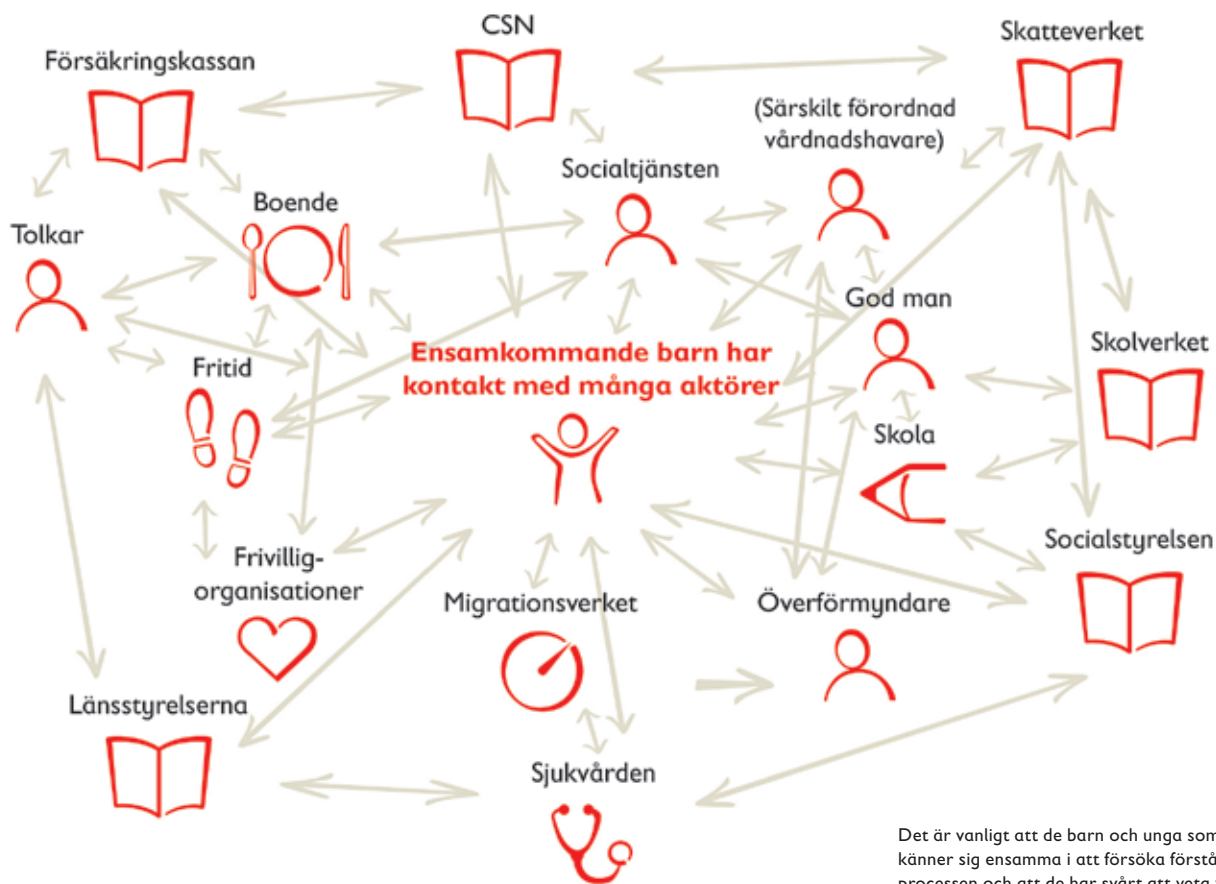
- Varför vill ni skicka tillbaka oss, när ni först öppnade gränsen?
- Vissa får stanna, men andra som har samma skäl att stanna måste åka tillbaka. Varför gör ni skillnad på barn?
- Vad ska jag göra om jag skickas tillbaka?
- Ni pratar om rättigheter, men vad är det här?
- Ni tänker med hjärnan. Vad känner ni med hjärtat?

Vilka ringer till Stödlinjen?

- De flesta som har ringt till Stödlinjen är pojkar, hela 84%.
- Majoriteten av samtalen, 80%, har förts på dari, 11% på arabiska och resterande på somaliska, tigrinja, engelska och svenska.
- Den yngsta som ringt var 7 år.
- Majoriteten av dem som ringt har varit mellan 15 och 18 år. Några har varit 18–20 år.
- 249 av samtalen har ringts av vuxna som velat prata om sina barn, framförallt av arabisktalande föräldrar. Det är mer sällan som arabisktalande barn och unga ringer själva. Däremot händer det att en förälder ringer och lämnar över telefonluren.
- Av dem som ringt oss hade 40% varit i Sverige i mer än ett år vid tidpunkten för samtalet. Sett till bara statistiken för år 2017 var samma siffra 88%.

De flesta som ringer till Stödlinjen ringer på dari.

Det är vanligt att de barn och unga som ringer känner sig ensamma i att försöka förstå asylprocessen och att de har svårt att veta vem som ska hjälpa till med vad.

BARNENS RÖSTER KRING ASYLPROCESSEN

Den allra vanligaste anledningen till att barn och unga tar kontakt med Rädde Barnens Stödlinje är att de har frågor angående asylprocessen. Runt åtta av tio samtal handlar om den. Så har det varit ända sedan Stödlinjen startade.

EXEMPEL PÅ VANLIGA FRÅGOR ÄR: Vad innebär den tillfälliga lagen? Hur kan jag bevisa min identitet och ålder? Hur länge behöver jag vänta? Jag har fått avslag – vad kan jag göra? Hur överklagar jag? Vad innebär det?

Vad ska jag göra om jag blivit uppskriven i ålder och fått avslag? Tillfälligt uppehållstillstånd – vad innebär det? Hur går det till när man ska utvisas? Vad händer om jag åker till ett annat land?

Det är vanligt att de barn och unga som ringer känner sig ensamma i att försöka förstå asylprocessen och att de har svårt att veta vem som ska hjälpa till med vad. Många berättar också att deras god man inte är ett bra stöd, varken för att förstå asylprocessen eller för att bistå i övrigt.

Väntan på besked är ett annat vanligt samtalsämne. Ovissheten den innebär är för många svår att hantera. ●

En 17-årig tjej ringer Stödlinjen. Hon bor på ett asylboende och berättar att hon varit i Sverige i 1,5 år. Det var länge sen hon hörde något från Migrationsverket, och hon tänker mycket på hur det ska gå med hennes asylärende. Hon undrar hur hon ska kunna bevisa sin identitet när Migrationsverket inte godtar hennes handlingar.

BARNENS RÖSTER KRING AVSLAG

Samtalen kring avslag har ökat sedan Stödlinjen startade. Ungdomarna förmedlar en större uppgivenhet under 2017 jämfört med 2016. Många uttrycker stor oro, i ord som: ”De leker med våra liv. Vem får avslag? Vem får stanna?”

FLERA BERÄTTAR ATT de har stora svårigheter att hantera sina känslor.

Det upplevs också som svårt att hantera hur man ska berätta för sin familj om man inte får stanna. Många säger att det känns som ett stort personligt misslyckande.

De berättar även att de är oroliga för att avslaget berodde på någon olycklig omständighet, kanske på att man inte förstod tolken? Kanske för att man missade tiden en gång? Eller kanske för att man inte klarade av att svara på frågorna ordentligt?

Flera ungdomar säger att det kan

vara svårt att få tid att prata med sitt juridiska ombud när man har fått avslag. Det här skapar en rättsosäkerhet eftersom barnet inte kommer till tals vid en eventuell överklagan av beslutet om avslag. Många uttrycker också att det är obegripligt vilka som får avslag.

Många har stor oro över vad som händer vid utvisning till Afghanistan.

En del av barnen har bott i Iran under lång tid och de har ingen släkt i Afghanistan men berättar att de ändå ska utvisas dit. En del som har fått avslag funderar på att stanna ändå och undrar hur de kan göra. ●

”Om antalet ungdomar med avslag minskar, då blir det inte lika många barn som mår dåligt.”

BARNENS RÖSTER KRING ÅLDER

Under 2017 har det varit många samtal kring att fylla 18 år eller bli uppskriven i ålder. Man oroar sig för att få avslag när man plötsligt räknas som vuxen.

MÅNGA FRÅGOR HANDLAR OM att bevisa sin identitet eller sin ålder. Flera ungdomar beskriver svårigheterna i att själva tvingas bevisa vem de är och hur gamla de är. En pojke berättade att han blivit uppskriven i ålder från 16 till 18. Migrationsverket sa att han kunde ta in intyg från skola, god man och socialsekreterare för att de skulle kunna styrka att han var 16. Han lade ned mycket tid och kraft för att få alla intyg. Alla intyg styrkte att han var 16 men Migrationsverket ändrade inte åldern. Han ringde och undrade varför de sa att de ville ha intyg när de ändå inte bryr sig.

Många oroar sig också för att behöva flytta när de fyller 18 år. Vissa har redan fått besked om att de måste flytta och behöver prata om det.

Ungdomar beskriver att de under nästan två års tid har bott i familj eller HVB-hem och gått i skola, fått vänner och känner sig hemma där – men att de ändå måste flytta till ett helt annat ställe, ofta långt bort. Allt rycks upp och de förstår inte varför.

En flicka berättar att hon satt hos sin socialsekreterare och grät för att hon skulle flytta från det familjehem där hon bott i nästan två år tillsammans med sin lillebror som hon ansvarat för under hela flykten till Sverige. Hon trivdes i skolan och ville varken lämna den eller sina vänner. När hon satt där och grät hos socialsekreteraren och frågade ”varför?”, så sa socialsekreteraren: ”Vi får inga pengar för dig längre – så ser reglerna ut”. ●

”Det går inte att ha åldersbedömningar på det sättet. Jag bar 50 kg när jag var liten. Klart det påverkar mina knän.”

BARNENS RÖSTER

KRING BOENDE

Många kontakter har handlat om de ungas boende. Det kan till exempel vara HVB-hem, familjehem eller flyktingförläggningar.

FLERA VILL BYTA BOENDE, till exempel för att de tycker att boendet är placerat alldeles för avlägset "jag ser bara skog här" eller "jag har släktingar i en annan stad hur kan jag flytta närmare?" Många barn och unga säger också att de saknar aktiviteter på boendena eller i närheten. "Hur kan jag starta ett fotbollslag?"

Det finns även flera som vill byta boende på grund av missförhållanden eller på grund av att personalen har ett oengagerat beteende, att personalen inte hjälper till vid missförhållanden eller ger felaktig info om vårdinsatser, inte hjälper en ungdom till läkaren, agerar våldsamt, eller utövar utpressning. Vi hör också om personal som uttalar sig rasistiskt, till exempel:

"Varför kommer du till Sverige? Svenskar tycker inte om flyktingar. Om du klagar över situationen så skickar vi hem dig till Afghanistan."

Några samtal har kommit från flickor, som kan vara mycket utelämnade på boenden där de flesta

är pojkar. En flicka vågade inte lämna rummet för att hon kände sig rädd. Genom Stödlinjens ingripande fick hon byta till ett familjehem. Det kommer även samtal som handlar om att man är rädd för gruppträck från andra ungdomar om att exempelvis använda alkohol och narkotika. Det är vanligt att man inte vågar berätta av rädsla att bli sedd som en "tjallare". En ungdom valde att bo på gatan istället för att stanna kvar i missförhållandena på boendet. Vi kunde hjälpa till att länka personen till socialtjänsten.

En pojke ringde och berättade att han har blivit misshandlad av en anställd på boendet. Han hade polisanmält händelsen och berättat för sin gode man och socialtjänsten. Trots det arbetade den anställda kvar. Pojken berättade att han inte klarade av att bo på boendet när han tvingades möta personen som slagit honom. Rädda Barnen gjorde en orosanmälan till socialtjänsten och till Inspektionen för Vård och Omsorg, IVO. Efter flera samtal med socialtjänsten kunde pojken till slut flytta till ett annat boende och var mycket lättad över det.

Av de samtal som Stödlinjen tagit emot gällande fysiska övergrepp (27 samtal), sexuella övergrepp (7 samtal) och psykiska övergrepp (14 samtal) så har de flesta ägt rum på ett boende. ●

"Om man säger att man vill ha aktivitet så säger de att du är flykting, du ska vara glad att du får mat, du behöver inte mer. De säger: 'Har du glömt hur det var på flykten? Du måste vara tacksam'. Det gör oss besvikna."

**”Mamma, hon säger,
tänk inte på oss, men jag kan
inte tänka så. Jag kan inte leva
i trygghet här medan
de svälter där.”**

BARNENS RÖSTER KRING FAMILJEN

MÅNGA AV DE BARN OCH UNGA vi talat med lyfter saknaden efter sin familj. Till Stödlinjen har vi fått många samtal som handlat om barnens familjer, till exempel från barn som förlorat kontakten med sin familj och oroar sig mycket för dem. Andra undrar om de kan ansöka om familjeåterförening och de som ansökt om det undrar ofta varför det tar så lång tid att få ett beslut i ärendet. Många ringer också bara för att prata om sin längtan efter föräldrar och syskon. Flera barn vi varit i kontakt med har också uttryckt att det är svårt att för sin familj förklara hur det är i Sverige och ytterligare andra känner sig skyldiga för att de är i trygghet medan föräldrarna inte är det. ●

En ung kille ringer Stödlinjen och är mycket uppriven. Han kom ensam till Sverige, har tappat kontakten med sin familj och vill förtvivlat få kontakt med dem igen. Han är också orolig över sin egen framtid. Han säger att han upplever att en tung börda vilar på hans axlar och att han inte har någon att prata med.

RÄDDA BARNENS SAMTALSSTÖDJARE

Foto: Rädda Barnen

HALLÅ OSAMAN!

Namn: Osman Basir

Yrke: Samtalsstödare

Bakgrund: Universitetsexamen i ekonomi och sociologi. Har arbetat för hjälporganisationer i Pakistan och Afghanistan, främst med afghanska barn på barnhem och i flyktingläger, till exempel med skolundervisning för barn som arbetar och undervisning för unga flickor om sina rättigheter.

Språk: Svarar på dari, pashto, engelska och svenska.

Hur märker du av psykisk ohälsa bland dem som ringer till er?

– När de beskriver sina dagliga rutiner, till exempel att de har tappat lusten att träffa vänner, gå till skolan, gå till gymmet eller ens gå utanför huset. De har ingen lust längre att lära sig saker, eller göra saker som de brukat tycka om att göra. Helst vill de bara stanna på sitt rum. Vi hör också om att de inte kan sova ordentligt, känner sig orkeslösa och att de går upp eller rasar i vikt.

Vilka är de vanligaste skälen till det?

– Flera saker, som lång väntetid, oviss framtid, avslag, säkerhetsläget i Afghanistan, med mera. Man behöver också komma ihåg att det handlar om unga personer som går igenom svåra saker och som ofta är ensamma i att hantera alla känslor. De kan känna sig utstötta både i det svenska samhället och därifrån man kom och uppleva att de inte ha någon att prata med om hur de mår. Många berättar till exempel inte för sina familjer att de har fått avslag. De känner att detta är ett misslyckande och de vill inte prata om det.

Familjerna resonerar som så att det är bättre för pojkarna att stanna här, för här är de åtminstone vid liv och i säkerhet. De råder pojkarna att fortsätta försöka, prova i andra europeiska länder. De förstår inte att det inte går att göra så.

Vilken hjälp vill de ha från er?

– De vill ofta bara prata med någon som kan deras eget språk, som lyssnar och förstår deras situation. Det vill bli kvitt svåra tankar och känslor som de bär inombords, som till exempel varför de är i den här situationen, varför Migrationsverket behandlar dem som de gör, och att de saknar sin familj och sina närmaste.

Några behöver mer stöd än vi kan ge eftersom de lider av ångest. Ibland försöker de till och med skada sig själva och några få uttrycker att de har självmordstankar, även om det senare är ovanligt. Men de tänker inte att de behöver hjälp för psykisk ohälsa. De kommer från ett land där män förväntas klara av att hantera precis allt, inte visa sig svag eller gråta. Att söka hjälp för psykisk ohälsa förknippas med att vara mentalsjuk. Vi försöker förklara att det är fullt normalt i Sverige att träffa någon och prata om sitt mående.

Vi ser tydligt att hjälpen ofta kommer allt för sent. Först när en pojke blir utåtagerande och våldsam agerar Socialtjänsten och placerar honom på ett annat boende. Det är först när pojken gör något som inte är socialt acceptabelt som han blir synlig, vilket är alldeles för sent!

Ser du förändring i samtalen över tid?

– När vi startade kom de flesta samtalen från barn och unga som sökte information om hur samhället här fungerar, om lagar, boende, god man, kläder, skola, socialtjänst. Så småningom kom det fler samtal om nedstämdhet och psykisk ohälsa. Många oroade sig för att de inte kan bevisa sin identitet eller verkliga ålder, över att få avslag och över att skickas till Afghanistan.

Det var en tydlig topp av samtal om svår psykisk ohälsa i februari-mars 2017 när några pojkar begick självmord. Då ringde flera in om självmordstankar och självskaðebeteende.

Vilka positiva stödinsatser hör ni om?

– Många beskriver hur små vardagliga handlingar fått dem att må lite bättre, som när en svensk person visar sitt stöd, försöker vara till hjälp och får dem att känna sig välkomna.

De beskriver också att det gör skillnad när en god man eller handläggare på socialtjänsten visar att de anstränger sig lite extra för att göra ett bra jobb och ge dem bra stöd.

Att få vara med om aktiviteter på boendet eller i familjehemmet är också värdefullt, till exempel att gå ut och äta mat tillsammans ibland. Det får dem att känna sig sedda, betydelsefulla och delaktiga i en gemenskap. Likaså aktiviteter i skolan, kommunen eller genom organisationer som Rädda Barnen. ●

RÄDDA BARNENS SAMTALSSTÖDJARE

Foto: Rädda Barnen

Yamam, Hania, Osaman, Munira, Lina och Fahim är alla samtalsstödare på Rädda Barnen.

HALLÅ HANIA!

Hur mår de som ringer till er?

– Föräldrar som ringer uttrycker ofta känslor som hopplöshet och förtvivlan. De berättar om hur de hade det förut, och vad de brukade klara av.

Ungdomar beskriver ofta symptom, till exempel sömnbrist, brist på lust att gå till skolan eller att de inte ens orkar prata med någon alls. Några beskriver att de ibland blir aggressiva, något de menar på att de aldrig varit tidigare. Många beskriver också kroppslig utmattning, oförmåga att fokusera, konstant ångest, spänning, rädsla och huvudvärk.

Varför mår de dåligt?

– Ovissheten i väntan på uppehållstillstånd orsakar stark oro och ångest liksom avslag. Många saknar sin familj! Ungdomar berättar också om problem relaterade till boendet.

Föräldrar uttrycker ständigt sin rädsla för socialtjänstemän. Många saknar tillförlitlig information. De vill veta vilka lagar och bestämmelser som gäller för att kunna få rätt hjälp hos Migrationsverket, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. De behöver ibland själva stöd eller behandling, vilket påverkar hur de tar hand om sina barn.

Föräldrarna kan till exempel vara nervösa eller ha svårt att klara nödvändiga sysslor.

Vad säger de att de behöver för att må bättre?

– Föräldrar vill ha snabbare politiska beslut och möjlighet att besöka släktingar i sitt hemland. De vill också få hjälp att anpassa sig till det nya livet i Sverige, till exempel att hitta lämplig bostad och att få stöd i att komma in på arbetsmarknaden och kunna försörja sig själv. Syrierna är vana vid att vara självförsörjande, och fäster stor vikt vid att kunna bli det igen.

Barn behöver en vuxen som är trygg, tillgänglig, och kan ge dem stöd och hjälp. Vi försöker ge förslag på hur man kan ingripa för att lösa problemet. Ofta behövs en nära uppföljning från god man, personal på boendet eller socialsekreterare. Tyvärr gör dessa viktiga vuxna inte alltid vad de måste göra. Vissa gör ingenting.

Vi ser också att det i Sverige är svårt att få tillgång till behandling lätt och snabbt, särskilt att hitta en terapeut som talar samma språk och har rätt kulturell kompetens. ●

Namn: Hania Kutabi

Yrke: Samtalsstödare.

Bakgrund: Psykolog med en master i klinisk psykologi. Har tidigare arbetat på klinik i Syrien och Jordanien. Har även arbetat som ledare och coach i projekt för att stärka kvinnor i dessa länder, samt i projekt för syriska flyktingbarn i Jordanien.

Språk: Svarar på arabiska, svenska och engelska.

4

frågor till Eva Harnesk

Namn: Eva Harnesk

Yrke: Verksamhetsledare och case manager för Rädda Barnens Stödlinje

Bakgrund: Leg. psykolog. Har tidigare arbetat med utsatta barn och deras föräldrar, både inom psykiatri och genom barnrättsorganisationer.

HALLÅ EVA!

Vad tror du att det beror på att så många mår dåligt?

– Ungdomarna har ofta varit utsatta för stora påfrestningar både i sitt hemland och under resan hit. Sedan har de kämpat med att försöka finna sig till rätta här, lära sig ett nytt språk och en ny kultur. De har levt under stor stress lång tid. När hoppet om en ny framtid i Sverige vacklar är det lätt att känna att allt är meningslöst.

De som inte får stanna känner ibland att de har svikit sin familj. De som får stanna brottas istället med att inte få vara tillsammans med sin familj, eftersom de idag inte har samma möjlighet att få familjeåterförening.

Gemensamt för de flesta är att de saknar någon att prata med om sina svåra känslor.

Vilka insatser behövs som du ser det?

– Den viktigaste insatsen skulle vara att ge ungdomarna den trygghet som de önskar i Sverige. De har tagit sig hela vägen hit för att få skydd och om Sverige menade allvar med barnets bästa skulle vi inte utvisa dem till Afghanistan.

Det behövs också en begriplig och barnanpassad asylprocess med tydligare ansvarsfördelning, mer kunskap om hur man pratar med barn och mer tid för att skapa tillit. Barnen behöver få kontinuerlig information och mycket kortare väntetider.

Idag är det väldigt många olika aktörer och barnet får själv kämpa för att ta reda på information och vem som hjälper till med vad. Vi har pratat med många barn som haft svårt att få tag i sin god man och många barn som inte fått träffa sitt juridiska ombud inför överklagan av avslag. Det här är allvarligt – att barn inte får uttrycka sin mening inför en överklagan innebär en rättsosäkerhet!

Vi ser också att det behövs ett allmänt kunskapslyft för alla som arbetar med barn på flykt med kunskap kring kris och trauma, även till ungdomarna själva. Trygga boenden kräver även uppföljning och kvalitetssäkring. Vi ser också att barn och unga behöver få mer professionell hjälp av barnpsykiatri.

Barn behöver känna trygghet och förutsägbarhet. Barnets bästa ska vara vägledande och barnet ska inte flyttas om det inte är utifrån barnets behov, även om man fyllt 18.

Vad tänker du är viktiga skyddsfaktorer mot psykisk ohälsa?

– När man har levt under otrygga förhållanden under en längre tid är det särskilt viktigt att få positiva relationer med trygga, pålitliga vuxna som har kunskap om hur man kan bemöta barn och unga som har varit utsatta för traumatiska händelser.

Det är också viktigt att skapa en trygg, förutsägbar miljö med så pass enkla saker som att äta på fasta tider, ha aktiviteter, kunna röra på sig, sova

på vanliga tider. Barnen behöver inkluderas i frågor som är viktiga för dem och få information kring vad som ska hända.

Skolan är också en viktig skyddsfaktor. Om barnet klarar sig i skolan blir förutsättningarna bättre på många sätt. Därför är det viktigt att stötta barnet att klara skolan. Självklart är det inte att stötta skolgången att låta barnet avbryta den för att flytta till en helt annan plats.

Man behöver tänka på att "barn på flykt" inte är en homogen grupp. Varje individ behöver olika stöd och hjälp utifrån sina personliga förutsättningar

Foto: Susanna Krueger

och det är viktigt att lyssna på barnen och inkludera dem i beslut som rör dem.

Hur kan de vuxna som finns runt barnen göra skillnad?

– Genom att visa att de bryr sig om barnet oavsett om barnet är bråkigt eller snällt. Barn behöver vuxna som står kvar och skapar trygghet när det är så mycket som är otryggt, vuxna som klarar av att stå stadigt trots att barnet mår så dåligt. Vuxna som ser barnet som en resurs och inte bara som en belastning eller som ett offer. ●

”När man har levt under otrygga förhållanden under en längre tid är det särskilt viktigt att få positiva relationer med trygga, pålitliga vuxna.”

ALI, 17.

**”MIN STÖRSTA ÖNSKAN
ÄR ATT FÅ STANNA
I SVERIGE”**

Om du fick önska dig vad som helst, vad skulle du önska för dig själv?

– Den största önsknigen är att jag får stanna i Sverige. Och det andra är att jag får träffa min familj och speciellt min mamma igen. Och att jag får möjligheten att utbilda mig och få mitt drömjobb.

Om du fick prata med en viktig person som kan ändra lagar och regler i Sverige, alltså till exempel statsministern, vad skulle du vilja säga till honom?

– Att inte skicka barnen till den här situationen som pågår i Afghanistan. Att stoppa utvisningarna. Och att alla barn som bor i Stockholm, inte ska behöva flytta härifrån när de fyller arton. De förlorar allt, allt som de har skaffat, vänner och skola.

Ali är 17 år, född och uppvuxen i Afghanistan. Han kom ensam till Sverige för två år sedan, på hösten 2015. Familjen, mamma, pappa, sex systrar och tre bröder, befinner sig i Pakistan.

Vad var det som gjorde att du valde att åka hela vägen till Sverige själv?

– En dag när jag och min pappa åkte till Ghazni-provinsen i Afghanistan blev vi stoppade och tillfångatagna av talibanerna. Men efter några timmar lyckades vi fly. En förbipasserande bil med vänliga människor gjorde plats för oss trots att bilen egentligen redan var full.

Senare kom talibanerna till Ghazni, där min pappa hade en affär – han är en välkänd affärsman där. De kom med en bil som exploderade. Det var mycket folk där. Alla var rädda och skrek. Jag såg framför affären att det var några som inte hade några händer och några hade benen borta och sånt. Och sen, det tog inte så lång tid, det var minuter, så kom några till med pistoler och började skjuta. De hade börjat skjuta civila människor.

Hur gammal var du då?

– Jag var femton. Min pappa tog mig med, jag kunde inte ens prata eller röra mig. Det var, jag var helt liksom, jag har aldrig sett såna här attacker så nära innan... jag kunde inte ens prata och tänka, jag var helt stel.

Pappa sa att vi inte kunde vara tillsammans längre, att de inte kommer att lämna oss ifred eftersom de har hittat hans affär och kan göra allting. Han sa att jag ska åka ut från Afghanistan, till Iran. Sen gav han mig lite pengar för att jag skulle åka. Och den natten så pratade han med en taxichaufför om att ta mig till en annan provins. Man kan åka därifrån till Iran.

Det måste ha varit väldigt svårt. Hur lång tid tog det för dig att ta dig hela vägen till Sverige?

– Jag tror det tog ungefär mellan en och en halv månad till två månader. Nåt sånt. Det tuffaste var mellan Afghanistan och Iran, när alla sprang så jag blev jag kvar och jag visste inte var jag var. Jag kunde inte ens gå, men det var en person, jag kände inte honom, han tog mig med sig och gav mig mat och vatten. Utan honom hade jag inte tagit mig därifrån. Ibland när jag tänker på den här tiden när jag var där tänker jag att det var helt omöjligt.

Det är en väldigt svår historia som du berättar... har du något positivt minne från ditt hemland?

– Ja, det finns många. Innan den här konflikten var jag bara upptagen med mina lektioner, var i skolan och sånt. Det var det bästa livet som jag hade. Det var min barndom.

Kommer du ihåg någonting av när du kom fram till Sverige?

– Jag åkte från Tyskland med en stor färja. Vi kom fram till Malmö, men då visste jag inte vad staden hette. Det var på morgonen ungefär klockan sju och det kom en buss och de sa att "ni är välkomna" och vi fick frukost. Sen tog de oss till ett hotell där

alla flyktingar var. Det var trevligt och väldigt fint i Sverige och Malmö och trevliga människor.

Kan du berätta lite om vad du gör en vanlig dag i Sverige nu?

– I dag går jag i skolan och det är det som jag gillar mest, att gå i skolan. Och jag spelar volleyboll. Och jag är med i några aktiviteter, till exempel hjälper till med matematik för Ensamkommandes Förbund.

Vad vill du bli när du blir äldre?

– Bra fråga. När jag var i Afghanistan var det min dröm att bli läkare i framtiden. Min mamma var alltid sjuk och ingen kunde ge någon medicin till henne så hon kunde bli bättre. Jag var väldigt orolig och undrade varför ingen läkare kunde säga vad som var problemet. Så jag ville bli läkare och hjälpa människor.

Vad tycker du har varit bäst i Sverige?

– Mitt bästa minne var efter några månader vid ett möte med socialtjänsten. I början hade jag bara pratat engelska. Men då upptäckte jag att jag vågade börja prata svenska!

Vad tycker du har varit det svåraste, det jobbigaste minnet i Sverige?

– Eh, jobbigast... det är ganska många. Det jobbigaste var hemma. Vi bor tre personer tillsammans i ett familjehem och en av oss har fått tre avslag. Jag blev väldigt ledsen och orolig att det kommer att hända för mig. Jag hade en kompis, när han fyllt arton, på den dagen som han fyllde, tog familjen honom till Migrationsverket och sa att "jag vill inte ha honom längre och du kan hitta någon annanstans att bo". Det var den värsta behandling eller vad man ska säga.

Har du fått besked om du får stanna?

– Nej, jag har inte fått besked än. Men jag har varit på intervju så nu väntar jag på beslut. Det är tungt. Mer än sex månader har jag väntat.

Är det nånting som du tycker har varit till särskild hjälp för dig?

– Det är faktiskt många som har gjort bra saker för mig när jag kom. Jag fick börja i skolan och lära mig språket. Mitt familjehem, mina lärare och mina svenska kompisar som jag har skaffat, de har hjälpt mig.

Är det nånting som du tycker har varit mindre bra här i Sverige, som vi behöver bli bättre på?

– Det vore bra om man inte behövde flytta när man fyller 18 år. För man förlorar allting, eller förlorar framtiden liksom, man förlorar tiden och allting.

Och Sverige skulle kunna bedöma situationen i Afghanistan bättre, förstå att det är för farligt för att åka tillbaka. Dessutom när man tar sig hela vägen hit. Resan hit var farlig, särskilt för mig, jag hade ingen som kunde hjälpa mig. Jag åkte helt ensam. ●

MARIAM, 18.

”JAG ÖNSKAR ATT
VI KAN BLI
EN FAMILJ IGEN”

Foto: Unsplash

Mariam är 18 år och kommer från Afghanistan, men är uppvuxen i Iran. Hon kom till Sverige tillsammans med sin 10-åriga lillebror i november 2015. Situationen i hemlandet var allvarlig. Familjen ville ge henne en trygg framtid.

HENNES TVILLINGBROR och en faster fanns redan här. Föräldrarna bor kvar i Iran. På 18-årsdagen bestämde Socialtjänsten att Mariam ensam skulle flytta från Stockholm till Boden i norra Sverige.

Hur var det?

– Jag ville inte flytta men det fanns inga platser kvar på vuxenboenden i Stockholm, sa de. Då hittade jag själv en familj som på volontär basis kan ta hand om mig här i Stockholm. Det blev en chans för mig att fortsätta i min skola. Nu läser jag första året på gymnasiet i vård och omsorg.

Jag och min lillebror bodde först tillsammans i ett familjehem, men när jag fyllde 18 år och var tvungen att flytta så skildes vi åt. Han bor kvar där ännu.

För tre veckor sedan fick jag besked om att jag

har fått uppehållstillstånd! Men jag är orolig för min tvillingbror som har fått sitt första avslag. Jag kan inte känna glädje över mitt eget besked med tanke på hans situation. Han kom till Europa ett halvår före mig och min lillebror.

Vad längtar du efter?

– Jag önskar att min mamma och pappa fick komma till Sverige så att vi kunde bli en familj igen. Idag har jag väldigt lite kontakt med dem.

Jag önskar också att det inte fanns landsgränser, att alla kunde sträcka ut en hand och förstå att vi alla är människor. Där jag levde, i Iran, fanns diskriminering särskilt mot oss afghaner. Men diskrimineringen sker även i Sverige, och jag har själv blivit utsatt för rasism sedan jag kom hit.

”Jag vill bli accepterad och sedd som en person som är användbar i samhället och inte som en huvudvärk och ett besvär.”

Mariam heter egentligen något annat.
Fotot kommer från en bildbank.

Vad har du mött för rasism i Sverige?

– Vi blev rökbombade när vi demonstrerade i samband med utvisningarna till Afghanistan. De sa åt oss att lämna platsen vi demonstrerade på och förnedrade oss på olika sätt.

Vad skulle du önska att politikerna gjorde?

– Om jag fick begära något av den politiska nivån så är det att alla som är ensamkommande idag skulle få uppehållstillstånd, med tanke på alla ungdomar som begick självmord förra året, av rädsla för att bli skickade tillbaka till Afghanistan. De dör hellre än att åka dit.

Vad har varit till hjälp för dig sedan du kom till Sverige?

– Vad som är bra i Sverige är att det finns rättigheter. Man kan säga vad man tycker och man kan vara vad man vill. Man kan inte bli tvingad att utöva religion eller bära slöja.

Det bästa stödet som jag har fått under min tid

här är från den familj som jag bor hos nu, som tar hand om mig så att jag kan stanna kvar nära min lillebror. Ett annat viktigt stöd är det från mina svenska vänner som hjälper mig med olika saker som emotionellt stöd och med språket.

Tycker du att du har fått hjälp av god man eller socialtjänst?

– Delvis. Det finns regler som de måste följa. Men de behöver förstå att jag som hade bott mer än ett år i Stockholm hade skapat mig ett liv här med skola och vänner, och att flytta mig till Boden skulle bli en väldigt jobbig process. Jag hade tur som ändå kunde stanna. Jag har många kompisar som mår dåligt för att de måste lämna och börja om igen. Jag tror att de måste ändra den regeln. När de gav beskedet till mig om att jag var tvungen att flytta så grät jag och sa flera gånger att jag verkligen inte ville. Men de bestämde ändå att jag måste flytta, för de sa att de inte kunde betala för mig längre. Det handlade bara om pengarna.

Min god man var inte aktivt engagerad. En god man måste ha tid och sköta sina uppgifter, men min god man var hela tiden upptagen. Han jobbade heltid med annat.

Vad tycker du är svårast här?

– För mig som ensamkommande är det svårt att vara utan mina föräldrar. Jag saknar dem väldigt mycket. Och det var svårt att skiljas från min lillebror.

Vad tror du kan vara ett bra stöd för ungdomar som mår dåligt psykiskt?

– Det enda stödet som verkligen kan hjälpa ungdomarna från psykisk ohälsa är att ge dem uppehållstillstånd. De är så oroliga för sin framtid, det är det som är det viktiga.

Är det något annat du vill att vi tar med i rapporten, något du vill berätta?

– Det jag känner till är att pojkar som bor i olika boenden här i Sverige, blir väldigt dåligt behandlade av personalen. De är utan aktiviteter eller saker att göra och är väldigt rädda för att fylla 18 år. För flickor är det svårt när de blandas ihop med pojkar i olika boenden, för då måste de bära slöja. Min tjejkompis bodde tillsammans med fyrtio pojkar och de hade gemensamt badrum. Det är också många ungdomar som blir illa behandlade i sina familjer, både när det gäller mat och stöd.

Många ungdomar mår psykiskt dåligt, även de som har fått uppehållstillstånd. Men människor behöver se oss som en resurs i samhället istället för som offer. Jag var väldigt lycklig när jag fick mitt besked om uppehållstillstånd, men människors beteende slutar inte utan de ser mig fortsatt som en människa i nöd. Jag vill bli accepterad och sedd som en person som är användbar i samhället och inte som en huvudvärk och ett besvär. ●

VAD KAN DU GÖRA?

I arbetet med barn och unga som flytt till Sverige behöver vi ständigt utveckla kunskap och metoder, lära av varandra och lära av de barn och unga som berörs. Nedan följer några exempel på initiativ som blivit uppskattade runt om i landet. Aktiva inom Ensamkommandes Förbund i Stockholm kommenterar hur de ser på var och en av satsningarna.

Foto: Tomas Ohlsson

Traumamedveten omsorg stärker kompetensen i barnens vardagsmiljö

Foto: Tomas Ohlsson

Aktiva inom Ensamkommandes Förbund Stockholm kommenterar:

- Utbildning är viktigt för personalen, men det är ännu viktigare att anställa rätt person från början. Den personen ska ha rätt utbildning och rätt egenskaper. Personen ska vara snäll, ha ett gott bemötande mot barnen, ha förståelse och vara respektfull.
- "Det är också viktigt att det inte blir business av ensamkommande", säger en av ungdomarna och berättar att de på hans boende inte hade mat på flera månader. "På riktigt! Alla på boendet klagade hos socialen och tillslut stängdes boendet och alla fick flytta."
- Ungdomarna påminner också om att man inte får glömma familjehem som boendeform. "Många tänker bara HVB, men jättemånga bor i familjehem, som också kan vara dåliga".

MÅNGA SOM RÄDDA BARNENS STÖDLINJE har haft kontakt med trivs inte på sitt boende eller med personalen på boendet. Ibland handlar det om rena övergrepp av personalen, i andra fall om mobbing och konflikter mellan de ungdomar som bor på boendet.

Traumamedveten omsorg är ett sätt att kompetensutveckla boendepersonal och andra viktiga vuxna som finns runt barnen. Det är ett forskningsbaserat förhållningssätt som Rädda Barnen arbetar med för att hjälpa och vägleda vuxna att förstå och bemöta grundläggande behov hos barn och unga som utsatts för allvarliga och traumatiska händelser. Traumamedveten omsorg har utvecklats av de australiensiska psykologerna Howard Bath och Diana Boswell. De har fyrtio års erfarenhet av att jobba med barn och unga som varit med om trauma.

För att barn och unga som över tid utsatts för allvarliga påfrestningar och traumatiska händelser ska kunna återhämta sig, behövs en läkande och social miljö. Aktuell forskning visar att de tre grundläggande behov som behöver vara tillgodosedda i ett barns miljö för att en läkningsprocess ska kunna ske är:

- Upplevd trygghet
- Positiva relationer med omsorgsfulla och engagerade vuxna
- Stöd i att skapa goda copingstrategier

Många barn och unga som har varit med om traumatiska upplevelser behöver bearbetande trauma-behandling, men en stor del av stabiliseringen, återhämtningen och läkningsprocessen kan ske i barnets vardagsmiljö och i relationer med viktiga vuxna, t. ex. familjehemsföräldrar, boendepersonal, lärare och tränare. Dessa vuxna behöver förstå, stötta, vårda, vägleda och ibland sätta gränser för de barn som uppvisar beteenden som kan vara både svårbegripliga och utmanande. ●

Foto: Anna Pantelid/Rädda Barnen

Stockholms stad låter unga bo kvar efter 18-års dagen

EN AV DE ALLRA VIKTIGASTE FRÅGORNA som lyfts av ungdomarna inom påverkansrådet i Stockholm är frågan om att få bo kvar i sin kommun, även efter 18-årsdagen.

Många oroar sig över att behöva flytta till ett asylboende i annan kommun, långt borta. Även många av de barn och unga som ringer Rädda Barnens Stödlinje uttrycker samma sak.

Stockholm Stad är en av de kommuner som valt att låta ungdomarna bo kvar i kommunen även efter 18-årsdagen. Rädda Barnen har pratat med Åsa Lindhagen, Socialborgarråd i Stockholm.

Varför väljer Stockholm att låta ungdomarna bo kvar?
– Vi har velat behålla dessa ungdomar från första början och när regeringen sköt till medel för det var det självklart för oss att också öppna upp för den här möjligheten. Nu får de chansen att gå klart sin gymnasieutbildning i samma skola och ha kvar sina vänner och det nätverk som de har byggt upp. Detta är väldigt viktigt både för ungdomarnas psykiska hälsa men även för deras chanser till en god etablering i Sverige.

Rädda Barnen har gjort en enkät där man frågat alla kommuner i Sverige om de kommer låta ungdomarna bo kvar. Väldigt få svarar ja. Många säger att de medel som regeringen skjuter till inte täcker kostnaderna. Hur kommer det sig att Stockholm ändå kan ta ett sådant beslut?

– Regeringen har skjutit till dessa extra medel just för att kommunerna ska kunna behålla barnen. Då tycker jag det är vår skyldighet att försöka lösa den här situationen. Först och främst för dessa ungdomars skull, men även för att vi alla måste hjälpas åt för att etableringen ska bli så bra som möjligt i Sverige. Det kommer vi alla att vinna på i framtiden. Regeringen har också lyssnat på kommunerna som sagt att beloppet är för lågt och har därför aviserat att bidraget kommer att bli tre gånger så högt som det först var tänkt.

– Vi kommer att samarbeta med Stockholms Stadsmission som tilldelats 10,1 miljoner kronor för detta. De arbetar för fullt för att rekrytera Fadderhem där ungdomarna får bo tills dess att de får besked på sin asylansökan. ●

Aktiva inom Ensamkommandes Förbund Stockholm kommenterar:

- Det är jättebra om de som fyllt 18 kan få bo kvar i kommunen även efter att de fyllt 18. Alla kommuner borde göra så!
- Om man bor i en kommun som inte låter en ungdom bo kvar efter 18-årsdagen, så borde man i alla fall få mer tid på sig för att förbereda sig inför att man inte kommer att få bo kvar.
- Kommuner borde även samarbeta så att skolplats och annat är ordnat när en ungdom flyttar in.

”Den unge har inte en vårdplan utan en etableringsplan”

Trelleborgs kommun provar arbete som ett sätt att må bättre

MÅNGA, BÅDE UNGDOMAR i påverkansrådet och ungdomar som ringer till Stödlinjen, pratar om arbete som ett sätt att må bättre. Frågan om arbete lyfts också av ungdomarna i relation till att de ”vill ge tillbaka till Sverige”, att de vill kunna skicka pengar hem till sin familj och att de vill komma in i samhället bättre och få ett större nätverk.

I Trelleborgs kommun jobbar man nu intensivt med arbete som en friskfaktor. Här ligger ansvaret för mottagande och etablering på arbetsmarknadsnämnden och inte på socialnämnden, som i många andra kommuner. Arbetsmarknadsförvaltningen har sedan undertecknandet av avtal om mottagande av ensamkommande 2010 arbetat med fokus på etablering.

TOMAS DJURFELDT, enhetschef för Process boendedrift och Process bosättning på Arbetsmarknadsförvaltningen i Trelleborgs kommun förklarar varför:

– Vi tror att ord är viktiga och att de ord vi använder också formar det arbete vi bedriver. Att ha flytt från ett land till ett annat är inte i sig ett socialt bekymmer utan kräver en resursstark individ. Att möta en ung flykting med en vårdplan signalerar att man behöver hjälp och vård och det är inte det som ungdomarna generellt behöver, de behöver mötas av en person som tror på individen och den styrka som hen har med sig. Därför arbetar inte några socialsekreterare med de ensamkommande utan det är handläggare som fattar beslut inom myndigheten. Den unge har inte en vårdplan utan en etableringsplan. Vi skriver ingen genomförandeplan utan en etableringslinje med fokus på framtiden. Vi har inga HVB-hem eller stödboende utan bedriver etableringsboenden och utslussningsverksamhet.

Tomas förklarar vidare att en ensamkommande som blivit anvisad till Trelleborg får träffa en arbetsmarknadssekreterare redan dagen efter ungdomen anlant. Arbetsmarknadssekreteraren gör, tillsammans med den unge, en plan för studier och arbetsmarknadsinsatser som ska leda till arbete i framtiden. På detta sätt kommer ungdomen skyndsamt i kontakt med arbetslivet genom språkpraktik, mentorskapsprogram med lokala företag och studiebesök på lokala företag.

– Om ungdomen till exempel har studier mellan 8.15 och 14.30 kan man med lätthet kombinera studierna med en praktik två–tre eftermiddagar i veckan där ungdomen får en möjlighet att omsätta sina teoretiska studiekunskaper till praktiken. Samtidigt som det är språkutvecklande leder det också till att det sociala

kapitalet utökas. I Sverige förmedlas ca 75 procent av alla jobb genom kontakter. Då är det klart att kontakter med det lokala och regionala näringslivet och att utöka de ensamkommande ungdomarnas sociala kapital är avgörande för att nå målet att bli självförsörjande genom arbete.

VARJE UNGDOM FÅR också en så kallad ungdomskoordinator som håller i olika aktiviteter som kan handla om allt från vardagliga rutiner och hur man skaffar ett mobiltelefonabonnemang till att testa på olika idrotter. Koordinatoren är också den som hjälper ungdomen att lägga en jobb- och utbildningsplan med målet att de nyanlända ungdomarna inom fem år ska få ett eget boende och egen försörjning genom arbete eller studier. Tomas Djurfeldt är mycket stolt över resultaten:

– Nästan 100 procent går vidare och blir självförsörjande med både arbete och bostad, medan det i många andra kommuner är fler än hälften som istället går vidare till försörjningsstöd.

MÅNGA ANDRA KOMMUNER vill nu veta hur Trelleborgs modell fungerar. Trelleborgs kommuns arbete med nyanlända har dessutom fått pris från statliga innovationsmyndigheten Vinnova och man har fått medel för att sprida Trelleborgsmodellen till 14 andra kommuner.

– Det handlar om värdegrund, avslutar Tomas.
– Det handlar om synen på människan. Istället för att fokusera på psykisk ohälsa, som många gör, så fokuserar vi på friskfaktorer. Vårt fokus är salutogent. Vi tror att det gynnar ungdomen oavsett om denne kommer att få stanna i Sverige eller tvingas återvända. ●

Aktiva inom Ensamkommandes Förbund Stockholm kommenterar:

- Arbetssättet låter väldigt bra, att fokusera på ungdomarnas styrka och resurser! Kan man flytta till Trelleborg?
- Även skolan borde ha höga förväntningar på elever som flytt till Sverige. Då skulle fler klara av och komma vidare i skolsystemet. Nu har skolan låga förväntningar på unga flyktingar.
- Arbete är viktigt! Man borde kunna jobba utan uppehållstillstånd och det borde bli lättare att få undantag från kravet på arbetstillstånd.

Jönköping förbereder unga på avslag

– med hjälp av Strömsundsmodellen

MAJORITETEN AV ALLA SAMTAL till Stödlinjen handlar om asylprocessen. Frågan om uppehållstillstånd är också den enskilt största och viktigaste som ungdomarna lyfter, även inom Rädda Barnens påverkansråd.

”Alla borde få stanna i Sverige! Amnesti!” säger en av ungdomarna i påverkansrådet.

”Varför vill ni skicka tillbaka oss när ni först öppnade gränsen?” undrar en annan.

Det är tydligt att det som ungdomarna ser som främsta lösningen på sin svåra situation är kort och gott uppehållstillstånd och att Migrationsverket måste lyssna. Det finns idag också forskning som visar på att det går bra för de ensamkommande barn som får stanna i Sverige.

Trots det vill vi lyfta fram exempel där det inte bara är beslut tagna av riksdagspolitiker eller Migrationsverket som kan göra skillnad, utan där även kommunala initiativ kan göra skillnad.

Ett välkänt exempel är Strömsundsmodellen, som är en metod för att arbeta med förberedelse på avslag och återvändande. Flera kommuner har använt den som inspiration, i en tid då man sett att ett arbete kring dessa frågor är otroligt viktigt. Jönköping är en av dem.

Ann-Charlotte Svensson, Myndighetschef på Sektionen för ensamkommande barn och unga i Jönköping, vill du berätta varför ni valt att jobba med detta?

– Vi såg att vi snabbt behövde hitta ett sätt för att ge de ungdomar som riskerar avslag ett bra bemötande. Vi har försökt bygga vårt arbete på ett liknande sätt som i Strömsundsmodellen. Det innebär att vi fokuserar på samverkan och tidigt i processen jobbar med alternativa målbilder tillsammans med ungdomen. Man pratar om olika möjliga utgångar. Man pratar om vad som händer vid olika scenarion och man har genom samverkan, aktörer emellan, tydliggjort vem som gör vad vid varje scenario. Ungdomen ska inte stå där ensam.

Vad går arbetssättet ut på, lite mer konkret?

– Det handlar om att vi har framarbetade handlingsplaner för varje fas i processen. Till exempel, i det akuta skedet, när man fått en tid från Migrationsverket för att ta emot ett beslut så gör man en handlingsplan tillsammans, ungdomen och alla aktörer runt omkring: god man, HVB, familjehem med flera. Man bestämmer vem som följer med till Migrationsverket. Man bestämmer vem som följer upp efteråt. Man tar ställning till vad som ska ske om beslutet ska överklagas och man tittar på vilket typ av stöd ungdomen behövde.

Många ungdomar säger till oss att det som behövs, för att man ska må bättre, är att man får uppehållstillstånd.

På vilket sätt hoppas ni, trots det, att er modell kan göra skillnad för de barn och unga som berörs?

– Det vi hoppas gör skillnad är att man inte lämnar ungdomarna åt sitt öde, som man gjort tidigare. Ungdomshandledaren hjälper till väldigt konkret. Ungdomen ska känna att han eller hon inte är ensam.

För att det stödet ska vara bra så behöver vi bygga in det så tidigt som möjligt i processen. Alla ska ha en person som de känner trygghet och tillit till. Det är bra att jobba med tillit och relationer tidigt, innan avslaget, det tror vi hjälper.

Vi tänker också att man då kan jobba med vad ungdomen tar med sig, som kan vara till nytta i livet, även om ungdomen inte är kvar i Sverige. Vi tänker att man kan hjälpa ungdomen se vilka förmågor som han eller hon har, som kan vara till nytta oavsett var i världen ungdomen befinner sig.

En annan konkret sak som vi gör är att familjehem kan få ledigt ett par dagar i samband med att ungdomen fått avslag, för att ta hand om ungdomen. Kommunen kompenserar då inkomstbortfall. ●

Aktiva inom Ensamkommandes Förbund Stockholm kommenterar:

- Om man tidigt pratar om att man kan få avslag så kanske man inte anstränger sig så mycket i skolan till exempel, så det kanske inte bara är bra att förbereda på det sättet. Samtidigt är det en mycket dålig överraskning att få. Kanske är det, istället för att i början av asylprocessen få höra att ”du kan få avslag”, bättre att Migrationsverket tidigt berättar vem som får stanna och vem som inte får det.
- Många kanske inte vet så mycket om landet de är medborgare i och då kanske det är positivt att vid ett avslag få information om det landet och vilka möjligheter som finns där. Samtidigt spelar det ingen roll om det finns bomber. Det är en omöjlig situation.

BRIS använder gruppstöd för att stärka den psykiska hälsan

MÅNGA BARN SOM RINGER till Rädda Barnens Stödlinje mår dåligt. Men många drar sig för att ta kontakt med en psykolog. Vi vet också att flera mottagningar har svårt att ta emot alla barn och unga som behöver stöd.

Något som kanske är en mindre tröskel att komma över för dem som mår dåligt, men upplever det stigmatiserat att kontakta en psykolog, är BRIS verksamhet för att stärka den psykiska hälsan hos barn och unga som flytt. I samarbete med flera kommuner från olika delar av Sverige arbetar BRIS bland annat med en metod som heter TrT (*Teaching Recovery Techniques*).

TrT är gruppstöd riktat till barn och unga som uppvisar symptom på posttraumatisk stress, som ångest, sömnsvårigheter, påträngande minnen eller koncentrationsproblematik. Metoden har utvecklats av psykologer och forskare på *Children and War Foundation* i Norge för användning i olika katastrofsituationer.

EN AV KOMMUNERNA som valt att arbeta med TrT är Ekerö. Riccard Slettengren Badiali, utvecklingsledare i Ekerö kommun säger:

– Vi ser ett behov av att hjälpa barn och unga att bearbeta trauman som uppstått i samband med krig och flykt. Vi ser också att många lider av den osäkerhet som skapats av långa handläggningstider i asylprocessen och av rädslan för att inte få stanna i Sverige. De barn och ungdomar som kommit till Mälardalen har visat en stor drivkraft att lära sig svenska, lyckas väl i skolan och att bli aktiva i föreningslivet, men flera är i behov av stöd för att må bra. Stödgrupperna är därför ett välkommet inslag.

TrT är inte en behandling och kräver ingen diagnos. Gruppträffarna fokuserar på psykoedukation och självhjälpstekniker. Gruppen träffas i fem sessioner, samt i en uppföljningsträff två veckor efter sista sessionen. Det ordnas också två träffar

för omsorgspersoner som ungdomarna själva väljer. Gruppinterventionerna kan fungera som ett alternativ till individuell behandling, samt är ett bra verktyg för att fånga upp de barn som behöver fördjupat stöd eller behandling i ett tidigare skede.

PROGRAMMET TESTAS OCH UTVÄRDERAS nu i Sverige i samarbete med forskargruppen CHAP vid Uppsala universitet. Programmet har i forskning gett positiva resultat på både posttraumatisk stress och depression. Deltagarna har också upplevt att de har fått hjälp med normalisering, fått socialt stöd, fått värdefulla verktyg och tekniker, samt fått hjälp med begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet.

Initialt har målgruppen varit ensamkommande barn, men metoden kan användas också för andra målgrupper. Grupperna erbjuds i nära samarbete med kommunen, helst med ett brett deltagande från olika förvaltningar och andra aktörer som kommer i kontakt med eller ansvarar för barnen.

BRIS och SKL erbjuder också utbildningar i TrT riktad till personal inom vård och kommunal verksamhet. ●

Aktiva inom Ensamkommandes Förbund Stockholm kommenterar:

- Det kan vara bra, för man hör att andra kanske har samma problem och man känner sig inte ensam. Man kan ge råd till varandra, någon som testat något som funkade, som den kan dela med sig av.
- Men man kanske känner sig hämmad i grupp, speciellt eftersom det finns så mycket skam kring ämnet. Det kan säkert vara olika för olika ungdomar vad man föredrar, och metoden kan bli olika med olika samtalsledare.

Röda Korset arbetar för att splittrade familjer ska återförenas

BARN SOM KOMMIT ENSAMMA TILL SVERIGE oroar sig över sin familj. Som redan nämnts har barn rätt till sina föräldrar. Med de lagar som Sverige nu har, där möjligheten till familjeåterförening är kraftigt begränsad, är det såklart detta som i första hand behöver förändras.

Aktiva inom Ensamkommandes Förbund Stockholm säger:

– Förändring av reglerna måste ske. Men förändringen måste vara bra. Reglerna måste ändras till bra regler. De flesta förändringar för ensamkommande har varit dåliga.

Röda Korset arbetar bland annat med information och vägledning för att underlätta för splittrade familjer att återförenas. Röda Korset ger till exempel information om vilka myndigheter och andra organisationer utomlands som kan kontaktas, viss hjälp i dessa kontakter och också rådgivning i enskilda familjeåterföreningsärenden. ●

Aktiva inom Ensamkommandes Förbund Stockholm kommenterar:

- "Röda Korset hjälpte mig. Min familj kom nyss till Sverige och innan jag fick hjälp från Röda Korset visste jag inte ens var min familj var" berättar en av de aktiva inom Ensamkommandes Förbund Stockholm. Han berättar vidare för de andra om hur det funkar och alla i gruppen tycker att det är jättebra med ett sådant stöd.
- De flesta i gruppen kände dock inte till så mycket om Röda Korset och dess verksamhet. Gruppen tycker därför att det vore bra om fler ungdomar fick tips och råd kring hur man kan hitta sin familj.

**”Jag kan inte få bort
filmen i huvudet
när min syster
blev mördad.”**

Vill du lära mer om hur barn och unga mår i asylprocessen i Sverige?

Här är exempel på rapporter som belyser den:

- **Barn som flytt – en riskgrupp för psykisk ohälsa.** BRIS rapport 2017:3
https://www.bris.se/globalassets/pdf/rapporter/bris-rapport-barn-som-flytt_170914.pdf
- **”Min mamma är blind på ena örat och min pappa odlar bomber.”**
Rapport om rättsosäkerheten i asylprocessen för ensamkommande barn och unga (Vi står inte ut, 2017)
<https://www.mynewsdesk.com/se/number-vistaarinteut/documents/rapport-om-raettsosaekerhet-i-asylprocessen-foer-ensamkommande-barn-och-unga-70084>
- **Slutredovisningen av Socialstyrelsens regeringsuppdrag 14 januari 2016 med anledning av det ökade mottagandet av ensamkommande barn**
<http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2017/2017-6-15>
- **SOU 2016:19 Barnkonventionen blir svensk lag**
www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2016/03/sou-201619/
- **”Vi lämnade allting och kom hit”** (Barnombudsmannen, 2017)
<https://www.barnombudsmannen.se/barnombudsmannen/vart-arbete/arsrapporteringar/vi-lamnade-allting-och-kom-hit-2017/>

**”Varför ska jag leva
utan min familj?”**

RÄDDA BARNEN REKOMMENDERAR

Foto: Ensamkommandes Förbund Stockholm

Familjeåterförening

- Regeringen ska återgå till tidigare lagstiftning som innebar att alla som beviljats uppehållstillstånd på grund av skyddsbehov har rätt till familjeåterförening.
- Åtgärder ska vidtas för att praktiskt möjliggöra ansökningar om familjeåterförening.

Barnets rätt till sin familj är central i barnkonventionen. Enligt artikel 9 ska barnet inte hållas åtskilt från sina föräldrar mot sin vilja, utom när det är för barnets bästa. Ett barn som har skiljts från sina föräldrar ska få sin ansökan om återförening med föräldern/föräldrarna behandlad på ett positivt, humant och snabbt sätt. Fler svenska ambassader bör ges möjlighet att pröva dessa anknytningsansökningar.

Att fylla 18

- Gör övergången för asylsökande som går från 17 år till vuxen mjukare och naturligare. Ge unga rätt till god man fram till dess beslutet vunnit laga kraft och låt dem stanna i de kommuner där de är placerade och där de går i skolan.
- Ge kommuner ersättning för barn som kommit ensamma också efter att de fyllt 18. Den ersättningen ska vara på en rimlig nivå för att kommunerna ska kunna ge ett gott stöd. Detta för att stoppa de omflyttningar som sker.

Ett ensamkommande barn som fyller 18 år förlorar plötsligt rätten till olika former av stöd som till exempel god man. Vad gäller de ungdomar som blir ålderssuppskrivna ser vi dock att kommunerna har olika syn på när god man, socialtjänst och skola inte längre anses ha ett ansvar. Om kommunen inte längre anser sig ha ett ansvar flyttas ungdomen till ett vuxenboende hos Migrationsverket som ofta ligger i en annan kommun.

Flytten kan innebära att man får sluta skolan. Konsekvensen blir att barn och unga som hunnit skapa sig ett nytt liv i Sverige tvingas börja om på nytt. Detta trots att vi vet att skyddsfaktorer som skola och nätverk är otroligt viktiga.

Utvisningar till Afghanistan

- Samtliga utvisningar till Afghanistan måste stoppas.

Mot bakgrund av tillgänglig rapportering om det förvärrade säkerhetsläget och den svåra situationen en asylsökande hamnar i vid ett återvändande ska Sverige inte genomföra utvisningar till Afghanistan förrän uppföljning av tidigare genomförda utvisningar skett. Sverige måste ta ansvar och ta fram ett så tydligt underlag som möjligt. Att Sverige idag inte följer upp redan gjorda utvisningar är en allvarlig brist och signalerar en ovilja att se konsekvenserna av de bedömningar som gjorts.

- Migrationsverket måste säkerställa att barnet får ett fysiskt möte med sitt juridiska ombud om barnet vill överklaga ett avslag.

Detta är viktigt för att barnet ska kunna berätta om varför barnet anser att avslaget är felaktigt och förtydliga de delar Migrationsverket tvivlar på eller önskar mer detaljer kring.

Handläggning i asylärendet

- Migrationsverket bör prioritera utbildning och fortbildning för anställda inom asylprövningen. Särskild kompetens krävs, bland annat kring kris och trauma.

Barn och unga vittnar om brister i Migrationsverkets handläggning av deras ärenden. Även Migrationsverket själva har belyst brister i sina utredningar. Migrationsverket måste tydligare prioritera utbildning och fortbildning för beslutsfattare och handläggare inom asylprövningen i syfte att förbättra asylutredningar och beslut för att säkerställa en rätts-säker prövning där barnets bästa är i fokus.

Ömmande omständigheter

- Regeringen bör återinföra tidigare lagstiftning gällande ömmande omständigheter.

I den tillfälliga asyllagen är bestämmelsen om ömmande omständigheter ersatt av en mer begränsad bestämmelse, vilket innebär att fler barn, särskilt ensamkommande barn, får avslag.

Paragrafen om ömmande omständigheter får idag bara användas om en utvisning skulle strida mot "ett svenskt konventions-åtagande". Tidigare har asylsökande kunnat få uppehållstillstånd i Sverige av "synnerligen ömmande omständigheter" eller för barn "särskilt ömmande omständigheter", alltså av humanitära skäl.

Ensamkommande barn som inte har någon som kan ta emot dem i hemlandet kan således inte längre få permanent uppehållstillstånd på grund av ömmande omständigheter, men kan få tillfälligt tillstånd för att utvisningen inte går att verkställa utan ordnat mottagande. Utvisningsbeslutet verkställs istället när de fyllt 18 år. Rädda Barnen rekommenderar att regeringen återinför tidigare lagstiftning om ömmande omständigheter.

Rätten till vård

- Regeringen bör säkerställa förstärkning av barn- och ungdomspsykiatri nationellt så att asylsökande barn och unga får den vård de har rätt till, oavsett var i landet de befinner sig.
- Regeringen bör säkerställa förstärkning av vård i första linjen nationellt, till exempel genom extra medel till kommuner och landsting, för att säkerställa resurser inom till exempel elevhälsan.
- Det bör göras en särskild satsning på utbildning av personal inom barn- och ungdomspsykiatri kopplat till bedömning och behandling av traumatiserade barn och unga.

Asylprocessen är oviss och skapar otrygghet, vilket ofta förvärrar situationen och måendet för redan traumatiserade barn. För barn som kommit ensamma till Sverige är situationen extra allvarlig då de saknar trygghetsskapande nätverk av familj och andra anhöriga.

Barn- och ungdomspsykiatri saknar tillräckliga resurser och spetskompetens för att möta barnens behov. Tidiga och förebyggande insatser brister. Barn nekas vård på BUP-mottagningar eller tvingas vänta så länge på insatser att situationen hinner bli akut. Mycket skulle kunna göras inom primärvården men här saknas också resurser för att hjälpa barnen utifrån deras behov. Dessutom finns det stora brister gällande grundläggande kunskap om trauma: bemötande, bedömning och behandling.

Det barnen behöver är trygghet och stabilitet, något som gällande migrationslagstiftning försvårar eller omöjliggör.

Gode män

- Överförmyndaren bör ges uppgiften att följa upp kvaliteten på det arbete som gode män utför, dels genom att erbjuda handledning och utbildning till sina gode män, men också genom att regelbundet kontakta barnen och ungdomarna själva för att undersöka hur de upplever stödet från sin god man.

Barn och unga i kontakt med Rädda Barnen uttrycker en uppgivenhet och frustration kring att de inte vet vem som ansvarar för vad i deras ärende och att olika myndigheter och aktörer bollar barnen mellan sig. Många uttrycker också en frustration kring att deras god man inte har tid och/eller saknar relevant kunskap. Länsstyrelsen i Stockholm har föreslagit att lagen om god man för ensamkommande behöver ses över, att Överförmyndarens tillsyn bör stärkas och att vissa utbildningar för gode män bör göras obligatoriska. Barnombudsmannen har också pekat på behovet av att se över god man-systemet som helhet.

Foto: Ensamkommandes Förbund Stockholm

Brister på boenden

- Justera ersättningarna till kommunerna till en rimlig nivå för att barn och ungas behov ska kunna tillgodoses.
- Utöka Socialtjänstens resurser att följa upp barn som är placerade, i enlighet med vad som redan är reglerat i Socialtjänstlagen.

Barn som kommit ensamma till Sverige berättar för Rädda Barnen om brister på boenden och att personal inte bemöter de unga på ett värdigt sätt och/eller menar att de inte har möjlighet att tillgodose barnens behov på grund av bristande resurser. Även personal på boenden och kommunerna själva uttrycker en frustration kring att inte kunna ge ett fullgott bemötande till placerade barn och unga. Socialstyrelsen genomförde en vanvårdsutredning 2011. Då skrev de:

"Om de självklara informanterna, barn och unga, får utrymme blir det möjligt att upptäcka vanvård. Tala med dem! Det är den självklara vägen till kunskap om missförhållanden." Denna slutsats är lika aktuell idag!

RÄDDA BARNENS STÖDLINJE NÅS PÅ 0200-77 88 20

LYSSNA PÅ MIG!-PROJEKTET
DRIVS AV RÄDDA BARNEN

Rädda Barnen

TILLSAMMANS MED
ENSAMKOMMANDES
FÖRBUND

MED STÖD AV
ARVSFONEN

Rädda Barnen
10788 Stockholm

Besöksadress: Landsvägen 39, Sundbyberg

Telefon: 08-698 90 00

www.raddabarnen.se